

*В.І. Удодова, канд. екон. наук, доц., Харківський банківський інститут
Української академії банківської справи НБУ*

ВИКОРИСТАННЯ НЕОІНСТИТУЦІЙНОЇ ТЕОРІЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Останнє десятиріччя характеризується швидким розвитком вітчизняного неоінституціоналізму, який не тільки освоює західні концептуальні роботи, але і активно використовує неоінституційні ідеї для аналізу української специфіки і сучасних тенденцій. Висновок про те, що українські економічні проблеми мають інституційну основу, стає визнаним. Як об'єкт неоінституційної теорії розглядаються складні проблеми, що допускають використання міждисциплінарного підходу, в тому числі правове регулювання. Воно вивчається підрозділом неоінституціоналізму – економікою права – на базі неокласики, але не традиційного лібералізму. Інтерпретація теореми Коуза містить твердження, що кожне юридичне правило необхідно розглядати як механізм мінімізації трансакційних витрат. Наслідком є доцільність нормативного економічного аналізу права.

Побудова системи інституційних категорій включає загальний категоріальний ряд, основою якого є поняття соціальних правил. В той же час, для кожного особливого інтегрованого комплексу інститутів визначається власна основна категорія. В банківській системі таким поняттям є довіра до банківської системи. Цей інституційний фактор обумовлює, наприклад, співвідношення ставки рефінансування НБУ і процентних ставок комерційних банків, ефективність форм використання заощаджень.

Особливий інтерес становить проблема співвідношення формальних правил поведінки, закріплених у правових нормах, і неформальних взаємодій у перехідній економіці. Формальні регулятори обплітаються персоналізованими відносинами, дуалізмом норм, відсутністю санкцій і трансформуються у неформальні правила. Фундаментальні правила економічної поведінки потребують правового закріплення для протидії корупції, рентоорієнтованої поведінки.

Вибір оптимальних правових норм стикається з необхідністю інтегрувати національну специфіку в інституційну систему. Імпорт (трансплантація) інститутів містить конфліктну взаємодію імпортованих та національних інститутів. Законодавча база, що відповідає європейським вимогам до банківської системи, суперечить українським реаліям, ментальності, закріпленим правилам. Крім централізованих інституційних нововведень, йде масовий, децентралізований процес вибору економічними агентами інституційних форм ринкових угод, наприклад, використання офшорних схем. Економіко-правовий напрямок неоінституційних концепцій вивчає вплив правових норм на розвиток офіційного бізнесу і аналізує тіньову діяльність.

Науковий потенціал неоінституційної теорії дозволяє досліджувати сучасні глобальні тенденції відокремлення фінансової сфери від реальної економіки, що пов'язано з вибуховим пересуванням капіталів внаслідок

розвитку нових інформаційних та комунікаційних технологій, які зменшили трансакційні витрати трансграничних фінансових угод, та дерегуляцією банківської діяльності, яка вивела багато видів фінансових угод з системи національного правового регулювання.

Удодова, В.І. Використання неінституційної теорії для аналізу правового регулювання банківської системи [Текст] / В.І. Удодова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9-10 листопада 2006 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 80-81.